

ПРОБЛЕМИ ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ У РОЗДІЛІ І ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ

Розглянуто проблему поняття злочинів проти основ національної безпеки України. Проаналізовано погляди на формування цього явища.

Ключові слова: національна безпека, державна безпека, безпека держави, злочини проти основ національної безпеки України

Постановка проблеми. З прийняттям у 1997 році Конституції України, а згодом у 2001 році й нового Кримінального кодексу України, в яких знайшли втілення основні принципи правової, демократичної держави, набули нового правового змісту також норми, об'єднані у Розділі І Особливої частини під назвою «Злочини проти основ національної безпеки України».

Вказані новели є цілком закономірними, з огляду на спрямування України до інтеграції у європейське співтовариство. У той же час, враховуючи новітні досягнення вітчизняної юридичної науки, в тому числі й загальної теорії безпеки, прийняття Верховною Радою України у 2003 році Закону України «Про основи національної безпеки України» і закріплення в ньому визначення національної безпеки, виникає необхідність у ґрунтовному аналізі й переосмисленні деяких існуючих підходів до поняття та об'єкта вказаних злочинів.

Метою цієї статті є дослідження положень загальної теорії безпеки і кримінального права щодо розуміння національної безпеки та її складових, а також Закону України «Про основи національної безпеки України» і Кримінального кодексу України як спеціального законодавчого акта в системі законодавства щодо забезпечення національної безпеки [1, с. 300–313] та обґрунтування відповідних пропозицій і рекомендацій з їх удосконалення.

Стан дослідження. Важливу роль у розробці концепції кримінально-правової протидії злочинам, передбачених ст.ст. 109–114 КК України, відіграли праці М.І. Бажанова, О.Ф. Бантишева, Ф.Г. Бурчака, Р.Р. Галіакбарова, В.О. Глушкова, В.В. Голіни, В.К. Грищука, Н.О. Гуторової, С. В. Дьякова, М.П. Карпушина, В.С. Картавцева, В.І. Курлянського, В.А. Ліпкана, І.В. Діордіци, П. С. Матишевського, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, А.А. Піонтковського, Є.Д. Скулиша,

О.С. Сотули, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, М.І. Хавронюка та інших авторів.

Дослідження вказаних вчених зробили вагомий внесок у розвиток кримінального права. Віддаючи належне цим напрацюванням, слід зауважити, що деякі з них ґрунтувались на чинному тоді законодавстві про кримінальну відповідальність або ж здійснювались на ґрунті законодавства інших держав. В окремих працях науковців поняттю злочинів проти основ національної безпеки приділено побіжно увагу у зв'язку із дослідженням авторами широкого кола інших проблем.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдності серед дослідників щодо розуміння поняття злочинів проти основ національної безпеки України. Так, на думку одних авторів, це – суспільно небезпечні діяння, що посягають на конституційний лад, суверенітет і територіальну недоторканність України [2, с. 24]. Інші вчені дають більш широке тлумачення і відносять до них діяння, що спричиняють істотну шкоду безпеці держави й суспільства у різних її сферах та пов'язаним з нею життєво важливим інтересам особи або загрожують спричиненням такої шкоди [3, с. 27].

Не менше наукових дискусій виникає з приводу родового об'єкта вказаних злочинів, в основу визначення якого покладено поняття національної безпеки [2], державної безпеки України, [4, с. 122; 5, с. 45], безпеки держави [6, с. 281]. Разом з тим в окремих працях має місце ототожнення національної безпеки України з державною безпекою [7, с. 25.], а також державної безпеки з безпекою держави [8, с. 109]. З огляду на викладене, дослідження порушених у цій статті питань є актуальним та своєчасним.

Виклад основних положень. Стан дослідження проблем визначення поняття та родового об'єкта злочинів проти основ національної безпеки України не дає чіткої відповіді на головне питання: що саме покладено законодавцем в основу віднесення до Розділу I Особливої частини КК України діянь, передбачених статтями 109–114. Зазначене свідчить про наявність складної і невирішеної проблеми, в основі якої лежить необхідність комплексного аналізу понять «безпека», «національна безпека», «державна безпека» і «безпека держави», а також їх співвідношення між собою з обов'язковим урахуванням надбань загальної теорії безпеки, що останнім часом активно розвивається.

Категорія «безпека» є предметом дослідження різних галузей права, політології, соціології, економічних й інших напрямів. Втім, загальновизнане поняття цього явища наразі відсутнє, що пояснюється

надзвичайною складністю і внутрішніми протиріччями зазначеного феномена.

Тлумачення поняття «безпека» в сучасних наукових джерелах походить від його визначення, введеного в науковий обіг у ХХ столітті А. Уолферсом, відповідно до якого «безпека, з об'єктивної точки зору передбачає відсутність загроз набутим цінностям, з суб'єктивної – відсутність страху стосовно того, що цим цінностям буде заподіяна шкода» [9, с. 150]. Загалом, аналіз іноземних джерел, присвячених цій проблемі, а також видань енциклопедичного характеру [10; 11; 12, с. 38; 13, с. 53] дає підстави стверджувати, що безпека – загальне і системне поняття, яке конкретизується за об'єктом і суб'єктом.

Більшість сучасних науковців при визначенні безпеки виходять з функціонального підходу, відповідно до якого безпека розглядається через призму забезпечення захищеності її об'єкта від небезпек, створення для держави, людини і суспільства сприятливих умов життєдіяльності та розвитку [14, с. 109; 15, с. 14; 16, с. 7; 1, с. 68].

З точки зору кримінального права, найбільш прийнятними слід вважати концептуальні засади безпеки, запропонованої В.П. Тихим: «...безпека ... людини, суспільства, держави, людства – це система суспільних відносин, які забезпечують захищеність існування від загроз відповідно людини, суспільства, держави, людства шляхом запобігання створення для них небезпеки (загрози) заподіяння суттєвої шкоди» [17, с. 403–407].

Безпека як родове поняття є головною складовою поняття національної безпеки – фундаментальної категорії для багатьох галузей наук. З приводу її розуміння серед вітчизняних й іноземних вчених також немає єдності думок через складний міждисциплінарний характер проблеми.

В. Горбулін та С. Пирожков під національною безпекою розуміють захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави і докільця в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує сталий і поступальний розвиток країни [18, с. 42].

Підхід Н.Р. Нижник, Г.П. Ситника, В.Т. Білоуса полягає у тому, що вони вважають першоосновою національної безпеки інтереси окремих людей, з яких витікають інтереси суспільства та держави в цілому [14, с. 18–33].

На думку Л. Ільчука, національна безпека є узагальненим критерієм, який характеризує спроможність держави зберегти територі-

альну цілісність, суверенно вирішувати політичні, економічні та інші питання й виступати як самостійний суб'єкт системи міждержавних відносин [19, с. 54–55].

О.В. Возженіков під національною безпекою розуміє стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави в усіх галузях їх життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх небезпек і загроз, що визначає таке становище держави, при якому забезпечується її цілісність та внутрішня стабільність, суверенітет та прогресивний розвиток, здатність виступати самостійним та повноцінним суб'єктом міжнародних відносин [20, с. 48].

Своєю чергою, О.П. Дзьобань пропонує власне бачення національної безпеки як показника здатності суспільства і держави стримувати або усувати внутрішні і зовнішні загрози національному суверенітету, територіальній цілісності, соціальному ладу, економічному розвитку; ступінь захищеності інтересів особистості, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз [21, с. 26].

Багатоаспектність терміна «національна безпека» та відсутність єдності підходів до розуміння зазначеного явища призвели до твердження окремих вчених про необхідність повернення Розділу I Особливої частини КК України «попередньої назви (назви відповідного розділу КК України в редакції 1960 року – *Р.Ч.*) або запропонувати нову, але таку, що відповідає б родовому об'єкту цих злочинів...» [4, с. 122].

З наведеними міркуваннями можна погодитися лише частково. Водночас їх цінність полягає в окресленні складної проблеми, вирішення якої покладене не лише на науку кримінального права.

На нашу думку, головна причина останньої криється насамперед у недосконалості законодавства у сфері національної безпеки та неврахуванні вітчизняним законодавцем новітніх досягнень правової науки щодо його систематизації, в основі якої лежить предмет правового регулювання: якісно однорідні суспільні відносини, які підлягають правовому регулюванню саме тією чи іншою галуззю законодавства [1, с. 267].

Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» національна безпека – захищеність життєво важливих *інтересів* людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у різних сферах.

Більш чітке визначення можна запропонувати, виходячи з поняття національних інтересів та загроз національній безпеці України, закріплених у тій же нормі загаданого закону, – захищеність: а) життєво важливих матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні; б) *визначальних потреб суспільства і держави*, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток, а також своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація наявних (реальних) і потенційних (можливих) явищ і чинників у зовнішньополітичній, внутрішньополітичній, військовій, економічній, соціальній, гуманітарній, науково-технологічній, екологічній, інформаційній сферах, а також сфері безпеки державного кордону України та державної безпеки.

Отже, національна безпека є багатоаспектним і надто складним юридичним поняттям, оскільки містить значну кількість взаємообумовлених елементів, що співвідносяться між собою як загальне і спеціальне, первинне і другорядне.

Концептуальним у визначенні поняття злочинів, передбачених Розділом I Особливої частини КК України та їх родового об'єкта, повинен стати підхід до розгляду національної безпеки України через призму її об'єктів, а також характеру загроз цим об'єктам у різних сферах національної безпеки. Виходячи з аналізу статті 3 Закону України «Про основи національної безпеки України», об'єктами національної безпеки є: 1) людина і громадянин; 2) суспільство; 3) держава. Своєю чергою, в преамбулі вказаного нормативно-правового акта зазначено, що він визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні *безпеки особи, суспільства і держави* від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

Закон України «Про основи національної безпеки України» чітко виділяє три основні види безпеки, які у сукупності утворюють національну безпеку. Всі інші види безпеки є похідними і повинні розглядатися у контексті безпеки особи, суспільства, держави. Враховуючи викладене, вважаємо, що усі види безпеки слід класифікувати за «горизонталлю» і за «вертикаллю».

До першої групи входять безпека особи, безпека суспільства та безпека держави.

Другу групу утворюють зовнішньополітична, внутрішньополітична, воєнна, економічна, соціальна, гуманітарна, науково-техноло-

гічна, екологічна, інформаційна безпеки, безпека державного кордону України, а також державна безпека й інші види безпеки.

Питання визначення поняття державної безпеки є предметом наукових пошуків багатьох учених. Зокрема у праці авторського колективу під керівництвом М. Потєбенька і В. Гончаренка державною безпекою України визнається стан захищеності базових підвалів суспільства, державних інститутів, необхідних для виконання державою своїх функцій з управління загальнозначущими справами суспільства [22, с. 16].

Інша група науковців на чолі з С. Яценком визначили державну безпеку України як стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, спокою людей (народу), громадської злагоди, довкілля, національної і релігійної рівності [23, с. 111].

На думку В.Г. Пилипчука, державна безпека – це захищеність державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України від зовнішніх і внутрішніх загроз, розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на життєво важливі інтереси України [24, с. 32–33, 39, 182]. Подібні підходи до визначення державної безпеки містяться у працях й інших вчених.

Вітчизняний законодавець поряд з терміном «національна безпека» застосовує термін «державна безпека». Своєю чергою, це ускладнює виокремлення чітких ознак державної безпеки та критеріїв її відмежування від національної безпеки. В результаті висловлюються позиції щодо необхідності ототожнення національної та державної безпеки [25, с. 136–137].

Втім, вказані позиції вважаємо дискусійними. Так, виходячи з положень Закону України «Про основи національної безпеки України» та запропонованої нами класифікації видів безпеки «за горизонталлю», однією з трьох складових національної безпеки є безпека держави.

У загальному вигляді результати наукових досліджень з цього питання зводяться, з одного боку, до ототожнення державної і національної безпеки [26, с. 119], з іншого ж – деякі вчені доходять висновку про доцільність ототожнення безпеки держави з національною безпекою [25, с. 29].

Слід зазначити, що схожа невизнаність стосовно розуміння державної безпеки міститься і в працях деяких інших вчених

[27, с. 231–232; 28, с. 229–230]. Водночас вважаємо це не їхнім недоліком, а намаганням науки кримінального права знайти вихід зі складної ситуації, яка є наслідком прогалин у вітчизняному законодавстві. Віддаючи належне вказаним вченим, слід зауважити, що принципом у їх позиціях є виокремлення безпеки держави як об'єкта кримінально-правової охорони, яке має не лише теоретичне, але і вагоме практичне значення.

На нашу думку, законодавче закріплення категорії «державна безпека», а також загроз у вказаній сфері не враховує значної кількості інших положень Закону України «Про основи національної безпеки України», зокрема у частині співвідношення і характеру загроз державній та національній безпеці, а також *завдань* наведеного законодавчого акта.

Аналіз положень Закону України «Про основи національної безпеки України» в частині визначення загроз державній безпеці свідчить, що деякі з них частково дублюються між собою або із загрозами в інших сферах чи є конкретизацією або способом досягнення певної мети, визнаної законодавцем самостійною загрозою національній безпеці України.

Наприклад: 1) посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність належить до загроз у зовнішньополітичній сфері; 2) розвідувально-підбивну діяльність іноземних спеціальних служб можна розглядати як конкретизацію або спосіб (механізм) втручання у внутрішні справи України з боку інших держав (загроза у зовнішньополітичній сфері); 3) можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин, засобів масового ураження і радіоактивних засобів кореспондується із поширенням зброї масового ураження і засобів її доставки як загрозою у воєнній сфері; 4) прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України є частковим відтворенням посягання на територіальну цілісність України (загроза, поставлена законодавцем першою у сфері державної безпеки) та дублюванням положень статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», що визначають загрози у внутрішньополітичній сфері. Такими положеннями є «загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України»; 5) загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України повністю поглинається однією із загроз національній безпеці України в екологічній сфері – «небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму»;

Окрім цього, деякі загрози державній безпеці України, а саме:

- 1) спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави;
- 2) незаконне ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів;
- 3) злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, містять посилення на конкретні положення Кримінального кодексу України як спеціального стосовно Закону України «Про основи національної безпеки України» законодавчого акта шляхом: а) прямої вказівки на суспільно небезпечні діяння, вчинення яких має наслідком застосування до винного конкретної норми Особливої частини КК України (ст. 260, ст. 201, ст. 305, ст. 365, ст. 423); б) посилання на відповідну групу суспільно небезпечних діянь, об'єднаних в одному розділі Особливої частини закону про кримінальну відповідальність (Розділ XX). Своєю чергою, така загроза, як «...ввезення в Україну ... збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів...» (екологічна сфера), що є однією із форм вчинення диверсії (ст. 113 КК України), не віднесена до загроз державній безпеці України, хоча за логікою Закону України «Про основи національної безпеки України» мала б бути передбачена у його положеннях.

Разом з тим частина загроз державній безпеці сформульовано як стадії вчинення злочину, а саме: замах на вчинення конкретного злочину – «спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави».

Вказане свідчить про невідповідність Закону України «Про основи національної безпеки України» у цій частині його головному завданню і предмету регулювання, сформульованих у преамбулі до нього, класифікації складових національної безпеки «за горизонталлю» і «за вертикаллю», а також характеру загроз національній безпеці у різних її сферах.

Вважаємо це недоліком вітчизняного законодавця, який не повною мірою врахував напрацювання вітчизняних та іноземних вчених, з тому числі представників науки кримінального права, намагаючись, з одного боку, запровадити нові, демократичні стандарти і підходи до загального розуміння безпеки шляхом запровадження терміна «національна безпека», з іншого – зберегти спадкоємність у законодавстві, включивши до нього категорію «державна безпека», властиву для

нормативно-правових актів радянської доби, політичний і правовий зміст якої формувався під впливом чинників і суспільних цінностей, не характерних сучасному розвитку нашої держави.

У зв'язку з викладеним, вважаємо за доцільне переглянути окремі положення ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» шляхом виключення з неї абзаців шостого–чотирнадцятого. Це сприятиме однозначному науковому і правовому розумінню національної безпеки як сукупності безпек її рівноправних об'єктів – особи, суспільства і держави, кожному з яких відповідають конкретні загрози у різних сферах національної безпеки. Щодо безпеки держави це означатиме, що вона розглядатиметься як захищеність життєво важливих інтересів держави, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних явищ і чинників, що створюють небезпеку її визначальним потребам у різних сферах національної безпеки, а не лише у сфері державної безпеки, оскільки загрози останній сформульовані законодавцем значною мірою за принципом акумулювання загроз, віднесених до інших сфер національної безпеки.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, відмітимо, що назва Розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України потребує корегування. При цьому формулювання нової редакції назви повинно відбуватися з обов'язковим урахуванням декількох аспектів.

По-перше, слід виходити з того, що Кримінальний кодекс України є складовою системи законодавства у сфері національної безпеки, під охорону якого поставлено частину суспільних відносин щодо забезпечення безпеки об'єктів національної безпеки України.

По-друге, Законом України «Про основи національної безпеки України» одним з об'єктів національної безпеки України визначено державу.

По-третє, зважаючи на те, що злочинами, передбаченими ст.ст. 109–114 КК України, заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння шкоди вказаному об'єкту, законодавець визнав за необхідне згрупувати їх в одному розділі.

По-четверте, виходячи із характеру загроз зазначеному об'єкту, вони можуть бути внутрішніми і зовнішніми.

На підставі викладеного вважаємо, що злочинами, передбаченими статтями 109–114 КК України, є суспільно небезпечні, протиправні, винні та карані діяння, які заподіюють шкоду або створюють загрозу заподіяння такої шкоди зовнішній і внутрішній безпеці держави, вчинені суб'єктом злочину. Відповідно родовим об'єктом вказаних

злочинів є охоронювані кримінальним законом суспільні відносини щодо забезпечення безпеки держави.

---

1. Новицький Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія / Г.В. Новицький. – К.: Інтертехнологія, 2008. – 496 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.]; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 608 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / [Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.]; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К.: Юридична думка, 2004. – 656 с. – С. 27.

4. Діордіца І. Кримінально-правове розуміння національної безпеки України за Кримінальним кодексом України від 5 квітня 2001 року / І. Діордіца // Підприємництво, господарство і право. – К., 2006. – № 9. – С. 121–124.

5. Скулиш Є.Д. Проблеми створення системи кримінально-правової охорони державної безпеки / Є.Д. Скулиш // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (11–12 жовтн. 2012 р.); редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2012. – С. 41–46. – С. 45.

6. Уголовное право Украины. Общая и особенная части: учебник / под ред. проф. Е.Л. Стрельцова. – Х.: ООО «Одиссей», 2002. – 672 с.

7. Климчук О.О. Кримінальна відповідальність за диверсію по законодавству України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / О.О. Климчук. – К., 2002. – 219 с.

8. Шлапаченко В.М. Кримінальна відповідальність за шпигунство в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / В.М. Шлапаченко. – К., 2005. – 240 с.

9. Wolfers A. Duscort and Collaboration, Essays on International Politics / A. Wolfers. – Baltimore: Johns Hopkins Press, 1962. – P. 150.

10. Guarlnik D. (Ed.) Webster's New World Dictionary of the American language. N.Y. / D. Guarlnik: The World Publishing Co., 1972.

11. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. / В.И. Даль. – М.: Рус. язык, 1989. – Т. 1: А-З. – 1989. – С. 67.

12. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70000 слов / под ред. Н.Ю. Шведовой. – 21-е изд., перераб. и доп. – М.: Русский язык, 1989. – С. 38.

13. Сучасний тлумачний словник Української мови: 65 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «Школа», 2006. – 1008 с.

14. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посіб. для вищих навч. закладів / Н.Р. Нижник [та ін.];

Українська Академія держ. управління при Президентові України; Академія держ. податкової служби України. – К.: Преса України, 2000. – 304 с.

15. Качинський А.Б. Безпека, загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи / А.Б. Качинський; Інститут проблем національної безпеки; Національна академія Служби безпеки України. – К., 2004. – 472 с.

16. Бодрук О.С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти / О.С. Бодрук; Рада національної безпеки і оборони України; Національний ін-т проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ, 2001. – 299 с.

17. Тихий В.П. Кримінально-правове забезпечення безпеки людини, суспільства, держави та лодства / В.П. Тихий // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозіуму (23–24 вересня 2011 р.). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 492 с. – С. 403–407.

18. Актуальні проблеми створення системи оцінки зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці України: науково-інформаційний збірник / за заг. ред. В.П. Горбуліна. – К.: Євроатлантикінформ, 2005. – 341 с. – (Дослідження і розробки у сфері євроатлантичної інтеграції України; Вип. 20).

19. Ільчук Л. Місце і роль воєнної безпеки в системі національної безпеки: політологічний аспект / Л. Ільчук // Нова політика. – 1998. – № 3. – С. 54–55.

20. Возжеников А.В. Парадигма національної безпеки реформирующей России / А.В. Возжеников. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЭДАК ПАК, 2000. – 358 с.

21. Дзьобань О.П. Національна безпека України: концептуальні засади та світоглядний сенс / О.П. Дзьобань. – Х.: Майдан, 2007. – 284 с.

22. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Особлива частина / П.П. Андрушко [та ін.]; заг. ред. М.О. Потєбенка, В.Г. Гончаренка; Інститут Генеральної прокуратури України, Український інформаційно-правовий центр. – К.: Форум, 2001. – 942 с.

23. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / Ю.В. Александров [та ін.]; ред. С.С. Яценко. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: А.С. К., 2002. – 966 с. – (Нормативні документи та коментарі).

24. Пилипчук, В.Г. Формування теоретико-правових основ забезпечення державної безпеки України (кінець ХХ – початок ХХІ століття) / В.Г. Пилипчук: монографія. – К.: НКЦ СБ України, 2008. – 256 с.

25. Погорєцький М.А. Державна безпека України: окремі питання розробки концептуальних засад / М.А. Погорєцький // Концептуальні засади забезпечення державної безпеки України: матеріали науково-практич. конф. (29 вересня 2004 р., м. Київ). – К.: Вид-во НА СБ України, 2004. – С. 136–138.

26. Гордієнко С.Г. Сутність та зміст поняття «державна безпека» / С.Г. Гордієнко // Стратегічна панорама. – 2003. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/2003_2.php.

27. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / А.М. Бойко [та ін.]; ред. М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. – К.: Каннон, 2001. – 1102 с.

28. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / А.М. Бойко [та ін.]; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Атіка, 2004. – 1056 с.

Чорный Р.Л. Проблемы понятия преступлений, отнесенных к разделу I Особенной части УК Украины.

Рассмотрена проблема понятия преступлений против основ национальной безопасности Украины. Проанализированы взгляды на формирования этого явления.

Ключевые слова: национальная безопасность, государственная безопасность, безопасность государства, преступления против основ национальной безопасности Украины.

Chornyi R.L. Problems of crime concept stipulated in Chapter I of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

The problem of concept of crimes against fundamentals of national security of Ukraine is considered. Views on the formation of this phenomenon are analyzed.

Key words: national security, state security, safety of the state, crime against bases of national security of Ukraine.

Стаття надійшла 25 березня 2013 р.

УДК 343.92

О.В. Щербина

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЮ ЗАСУДЖЕНИХ

Висвітлюються окремі сучасні проблеми функціонування державної пенітенціарної системи. Розглядаються конкретні проблемні питання діяльності виправних установ, аналізуються причини та умови, які сприяють виникненню та існуванню проблем у сфері виконання покарань. Зроблено висновки щодо можливих шляхів вирішення окремих проблем у сфері функціонування системи виконання покарань.

Ключові слова: виконання покарання, пенітенціарна система, проблеми функціонування виправних установ, ресоціалізація, міжнародні стандарти при поводженні із засудженими.